

8. cvičení

Datové struktury I, 25. 11. 2024

<https://iuuk.mff.cuni.cz/~chmel/2425/ds1/>

Úloha 1 (Univerzální a nezávislá rozcvička z definic a formálních důkazů)

Dokažte, že

- $(2, c)$ -nezávislost implikuje c -univerzalitu.
- (k, c) -nezávislost implikuje $(k - 1, c)$ -nezávislost.

(Pokud si myslíte, že už jste to někde viděli, tak máte pravdu ... nicméně procvičení nikdy neuškodí :-)

Úloha 2 (Lineární systém bez konstanty)

Víme, že systém funkcí $h_{a,b}(x) = (ax + b \pmod p)$ pro $a, b \in [p]$ je $(2,1)$ -nezávislý, a po modulo m se toto změní na $(2,4)$ -nezávislost (a 2-univerzalitu).

- Zdůvodněte, že tento systém není 3-nezávislý.
- Prozkoumejme, co se stane, když nebudeme přičítat b : uvažme tedy systém funkcí $\{h_a(x) = (ax \pmod p) \pmod m : a \in \mathbb{Z}_p \setminus \{0\}\}$. Je 2-nezávislý? Je c -univerzální pro nějaké c ? A co když dovolíme $a = 0$?

Úloha 3 (Vyloženě praktické systémy)

Uvažme systém funkcí $\mathcal{H}_1 = \{\text{id}\}$, který obsahuje jedinou funkci, jež zobrazí x na x . Je $\mathcal{H}_1$ c -univerzální pro nějaké c ? Je $\mathcal{H}_1$ (k, c) -nezávislý pro nějaká k a c ?

Dále uvažme systém $\mathcal{H}_2 = \{h_a(x) = a : a \in [m]\}$. Dokažte, že tento systém je $(1,1)$ -nezávislý. Dále ukažte, že $\mathcal{H}_2$ není $(2, c)$ -nezávislý ani c -univerzální pro žádné c .

Věta. *Tabulkové hashování je 3-nezávislé.*

Úloha 4 (Tuhle větu si dokážeme)

Dokažte předcházející větu s následujícím postupem. Mějme $a, b, c \in \mathbb{Z}_2^\ell, x \neq y \neq z \neq x \in \mathbb{Z}_2^w$, a použijeme tabulkové hashování s d částmi. Pak chceme ukázat, že $\Pr_{h \in \mathcal{H}}[h(x) = a \wedge h(y) = b \wedge h(z) = c] \leq \frac{1}{m^3}$.

- Prvně si uvědomme, že pokud máme jen jednu část, a tedy jednu tabulku, tvrzení je triviální. Dále mějme alespoň dvě části. Protože x, y, z jsou různé, musí se (po dvou) lišit alespoň v jedné části.
- Začneme s případem, kdy existuje část i , že x^i, y^i, z^i jsou všechny různé. Mějme jakkoliv zvolené ostatní tabulky, kromě tabulky T_i . S jakou pravděpodobností můžeme zvolit funkci pro tabulku T_i tak, že $h(x) = a, h(y) = b, h(z) = c$?
- Jinak existují (BÚNO) části i, j takové, že $z^i = x^i \neq y^i$ a $y^j = x^j \neq z^j$. Potom máme následující soustavu rovnic, kde v_x, v_y, v_z jsou vyXORované výsledky z ostatních tabulek:

$$\begin{aligned}T_i[x^i] \oplus T_j[x^j] \oplus v_x &= a \\T_i[y^i] \oplus T_j[y^j] \oplus v_y &= b \\T_i[z^i] \oplus T_j[z^j] \oplus v_z &= c\end{aligned}$$

Opět si představme, že v_x, v_y, v_z už známe. S jakou pravděpodobností budou náhodně volené tabulky T_i, T_j splňovat tuto soustavu rovnic?

- Uvědomte si, že toto stačí.

Úloha 5 (Pokud si ještě chcete hrát s definicemi... Modulo univerzálního systému nemusí být univerzální)

Ukažte, že pokud máme univerzální systém hashovacích funkcí $\mathcal{H}$, pak systém $\mathcal{H}'$, kde ke každé fci navíc přidáme modulo m , už nemusí být univerzální. Formálně: Dokažte, že pro každé c a $m > c$ existuje univerzum $\mathcal{U}$ a systém $\mathcal{H}$ z $\mathcal{U}$ do $\mathcal{U}$ tak, že $\mathcal{H}$ je univerzální, ale $\mathcal{H}'$ už není c -univerzální.

Úloha 6 (Bonus: perfektní hešování dle FKS (Fredman, Komlós, Szemerédi))

Ukážeme si konstrukci (statické) hashovací tabulky pro množinu S velikosti n univerza $\mathcal{U}$, která nemá žádné kolize. Možná jste narazili na konstrukci, která potřebovala $\Omega(n^2)$ paměti (přesněji paměťových buněk). My to zvládneme s lineárním počtem paměťových buněk (za předpokladu, že můžeme mít zcela náhodnou hashovací funkci, tu dokážeme sestrojít a samplovat v konstantním čase a že si ji dokážeme pamatovat v konstantním prostoru)¹.

Proces stavby tabulky bude probíhat následovně: budeme stavět dvě úrovně. V první úrovni si zcela náhodnou hashovací funkcí f rozdělíme prvky S do kyblíků $B_1, \dots, B_n$ (a označíme si $b_i := |B_i|$). V druhé úrovni pak postavíme bezkolizní tabulku pomocí konstrukce, kdy máme pro kyblík B_i tabulku velikosti $2b_i^2$ pro b_i prvků, a zkusíme náhodně volit vhodnou hashovací funkci, dokud nemáme žádné kolize.

První úroveň: V konstantním čase si vybereme náhodnou hashovací funkci $f : \mathcal{U} \rightarrow [n]$, a tou rozdělíme S do kyblíků. Toto opakujeme, dokud neplatí, že $\sum_{i=1}^n b_i^2 \leq \beta n$ pro $\beta = 4$.

Chceme ukázat, že tento krok budeme ve střední hodnotě opakovat nejvýše dvakrát. Označme jako C počet kolizí.

- Určete $\mathbb{E}[C]$.
- Určete C v závislosti na b_i .
- Na základě předchozích dvou hodnot určete $\mathbb{E}[\sum_{i=1}^n b_i^2]$.
- Aplikujte Markovovu nerovnost na náhodnou veličinu $X = \sum_{i=1}^n b_i^2$ s vhodnou hodnotou, abychom dostali požadovaný výsledek. (Taky se bude hodit střední hodnota geometrického rozdělení.)

Druhá úroveň: Ve druhé úrovni pro každé $i \in [n]$ volíme v i -tém kyblíku univerzální hashovací funkci $g_i : \mathcal{U} \rightarrow [\alpha b_i^2]$ pro $\alpha = 2$. Toto opakujeme, dokud není prostá pro prvky v kyblíku B_i .

Označme jako C_x počet kolizí klíče $x \in B_i$ na druhé úrovni.

- Shora odhadněte $\mathbb{E}[C_x]$.
- Použijte Markovovu nerovnost a union bound, abyste shora odhadli pravděpodobnost existence prvku s aspoň jednou kolizí.
- Kolikrát budeme muset proces opakovat? ([Sem si vložte si svou oblíbenou poznámku o střední hodnotě geometrického rozdělení.]

Užitečné definice

Definice (c -univerzální systém fcí). Systém $\mathcal{H}$ funkcí $h : \mathcal{U} \rightarrow [m]$ je c -univerzální pro $c > 0$, pokud pro všechna $x \neq y$ platí $\Pr_h[h(x) = h(y)] \leq \frac{c}{m}$.

Systém $\mathcal{H}$ je univerzální, pokud je c -univerzální pro nějaké $c > 0$.

Definice (k -nezávislý systém fcí). Systém $\mathcal{H}$ funkcí $h : \mathcal{U} \rightarrow [m]$ je (k, c) -nezávislý pro nějaká $k \geq 1, c > 0$, pokud $\Pr_{h \in \mathcal{H}}[h(x_1) = a_1 \wedge \dots \wedge h(x_k) = a_k] \leq \frac{c}{m^k}$ pro libovolná $x_1, \dots, x_k$ různá, $a_1, \dots, a_k$ ne nutně různá.

Systém $\mathcal{H}$ je k -nezávislý, pokud je (k, c) -nezávislý pro nějakou nezávislou konstantu c .

Definice (Tabulkové hashování). Představme si, že chceme zahashovat n -bitové řetězky do m -bitových řetízků, kde $n = k \cdot \ell$. Řetízek $x \in \{0, 1\}^n$ pak rozložíme do k částí délky ℓ , které značíme x^i . Můžeme tedy psát $x = x^1 x^2 \dots x^k$. Pak generování naší hashovací funkce $h : \{0, 1\}^n \rightarrow \{0, 1\}^m$ vypadá tak, že vybereme uniformně náhodně k funkcí $T_i : \{0, 1\}^\ell \rightarrow \{0, 1\}^m$ (tyto reprezentujeme tabulkou, proto tabulkové hashování). Vyhodnocujeme pak $h(x) = \bigoplus_{i=1}^k T_i(x^i) = T_1(x^1) \oplus T_2(x^2) \oplus \dots \oplus T_k(x^k)$, kde $\oplus$ značí XOR (po jednotlivých bitech).

Věta (Markovova nerovnost). Bud' X nezáporná náhodná veličina. Pak $\forall \varepsilon > 0$ platí $P[X \geq \varepsilon] \leq \frac{\mathbb{E}[X]}{\varepsilon}$.
Ekvivalentně pro jakékoli $d \geq 1$, $P[X \geq d \cdot \mathbb{E}[X]] \leq \frac{1}{d}$.

---

¹Totéž jde udělat s rozumně univerzální funkcí, tohle je jenom pro jednoduchost.